

Riigiabi reeglid transpordisektoris ja keemiatööstuse lähteainena rohevesiniku kasutuselevõtu meetmes

*Euroopa Liidu
taaste- ja vastupidavusrahastu*

Rahastanud Euroopa Liit
NextGenerationEU

Eesti
tuleviku heaks

Kaido Floren
jurist
kaido.floren@kik.ee

Homse hoidjad

Riigiabi mõiste (EL toimimise lepingu art 107)

Riigiabi on igasugune eelis, mida annavad avaliku võimu organid riigi vahenditest ettevõtjale ja mis kasvõi potentsiaalselt võib moonutada konkurentsi ning kaubandust Euroopa Liidus.

4 riigiabi kriteeriumit (peavad olema kõik täidetud);

- abi antakse riigi, linna või valla vahenditest;
- abimeetmel on **valikuline iseloom** st ta on suunatud teatud ettevõtjale, ettevõtjate grupile või mingite kindlate kaupade tootmiseks;
- abimeede annab **eelise** abi saajale;
- abimeede **moonutab või võib moonutada konkurentsi ja kaubandust** Euroopa Liidu riikide vahel.

Lubatavad riigiabi andmise vormid

- **Riigiabi teatis** (sisuliselt luba)- Tuleb taotleda eraldi Euroopa Komisjoni luba abimeetme või üksikprojekti raames abi andmiseks
- Vähese tähtsusega abi (EL määruse 1407/2013)- piiratud maht 200 000 eurot „ettevõtte“ kohta kolme majandusaasta jooksul, menetluses muutmiseelnõu mh summa suurendamiseks
- Üldhuviteenuse riigiabi
- Üldise grupierandi määrus (EL määrus 651/2014)

Üldise grupierandi määrus- sissejuhatus

- Sätestab, et kui abi vastab teatud konkreetsetele tingimustele määruses, on selle andmine kooskõlas EL toimimise lepingu art-dega 107 ja 108
- ÜGEM alusel antava abi puhul ei pea esitama Euroopa Komisjonile riigiabi taotlust ega saama Komisjoni heakskiitu, samas ei teki õiguskindlust, et abi on riigiabiõigusega kooskõlas
- NB! Euroopa Komisjonil on järelevalve õigus ja lõplik pädevus kõigi ÜGEM nõuete tõlgendamisel
- Käesolev vesinikumäärus põhineb ÜGEMi mahukal muudatuste paketil, mis avaldati pärast pikemat menetlust 30.6.2023

Ergutav mõju – ÜGEM art 6

Art 6 lg 2: *“Abil loetakse olevat ergutav mõju, kui abisaaja on asjaomasele liikmesriigile esitanud kirjaliku abitaotluse enne projekti või tegevusega seotud töö alustamist.”*

Töö alustamine lepingu sõlmimine või muul viisil siduva kohustuse võtmine enne taotluse esitamist. NB! – Laiem projekti mõiste.

Vt ka EK kohtuasja C-349/17 Eesti Pagar

- Asjaolu, et lepingust ei tulene mingeid negatiivseid tagajärgi kohustuste täitmata jätmise korral, ei välista ergutava mõju nõude rikkumist
- Õiguspärane ootus ei välistanud abisaaja vastutust ja tagasinõuet

Ergutav mõju 2

- EK (state aid wiki): Kui varem sõlmitud lepingus on kohustuste tekkimise eeltingimuseks riigiabi saamine, siis on ergutav mõju olemas
- NB! Tööde alustamiseks ei peeta maa ostmist ja ettevalmistustöid, näiteks lubade saamist või teostatavusuuringute teostamist vms.

Ergutava mõju eelduseks on, et abitaotluses on kõik art 6 lg-s 2 toodud kohustuslikud osad: a) ettevõtja nimi ja suurus; b) projekti kirjeldus, sealhulgas selle algus- ja lõppkuupäev; c) projekti toimumise koht;

d) projekti kulude loetelu

- NB! Taotluse muutmisel pärast tööde algust on alati küsimus, kas algset abitaotlust ja selle ergutavat mõju saab jätkuvalt arvesse võtta!

Ergutav mõju 3

Meie küsimus Euroopa Komisjonile seoses projekti kulude loeteluga: Kas seadmete, mis projekti kuludes loetletud, asendamise korral saab ergutavat mõju jätkuvalt tuvastada (asendatav seade ei olnud teiste seadmetega funktsionaalselt seotud ega vastastikku sõltuv).

EK (state aid wiki): *Article 6(2)(c) of the GBER requires that the aid application contains a list of the project costs. As long as the overall costs, as described in the aid application, are not increased due to a substitution of one item of equipment needed to carry out a project with another item of equipment, such a substitution is possible during the implementation phase of a project without this being in conflict with Article 6 of the GBER*

KOMMENTAAR: Üllatavalt soodne tõlgendus. On vaieldav, kas võeti ka arvesse konkreetseid asjaolusid või on see alati kohaldatav

ÜGEM alused meetmes

- Uus muudatuste pakett avaldatud 30.6:
link: [EUR-Lex - 32023R1315 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1315/oj)
- Puudub konsolideeritud terviktekst
- Uute artiklite / tingimuste osas puuduvad ka komisjoni wikis vastused, mis seni olnud mõnes aspektis siiski kasulikud
- Uued reeglid üldiselt paljugi nüansirohkemad / keerukamad / tehnilisemad ja valdkonnaspetsiifilisemad
- Järgneb ülevaade, aga täpsemalt tuleks lugeda ikkagi kogu artikli teksti otse Eurlexist!

Art 36 b (uus) : Transpordivahendi soetamiseks antav abi I

- Abi taotletakse keskkonnasõbralike või heiteta sõidukite omandamiseks;
- Abikõlblikud on keskkonnasõbraliku või heiteta sõiduki ostmise **täiendavad kulud**. Need kulud arvutatakse keskkonnasõbraliku või heiteta sõiduki ostmise investeerimiskulude ning sellise sama kategooria sõiduki ostmise investeerimiskulude erinevuse alusel, mis vastab juba jõustunud ja kohaldatavatele liidu normatiividele ja mis oleks ostetud ilma abi saamata.
- Nõutav konkureeriv pakkumismenetlus
- NB! – abikõlblik osa tuvastatakse reeglina võrdleva hinnapakumise abil, mis peab põhinema suuruselt, võimsuselt, eluealt jne võrreldaval sõidukil (analoog Euroopa Komisjoni vastustest seoses sama põhimõttega teiste abide juures)
- Abi osakaal abikõlblikest kuludest: 80% keskkonnasõbraliku sõiduki puhul, 100% heiteta sõiduki puhul

Art 36 b) : Transpordivahendi soetamiseks antav abi I

ÜGEM 102g) „heiteta sõiduk” –

- a) kahe-, kolme- ja neljarattaliste sõidukite puhul: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 168/2013*** kohaldamisalasse kuuluv sõiduk, mille väljalasketoru CO₂ heide on 0 g CO₂e/km arvutatuna kooskõlas kõnealuse määruse artiklis 24 ja V lisas sätestatud nõuetega;
- b) kergsõidukite puhul: M1-, M2- või N1-kategooria sõiduk, mille väljalasketoru CO₂ heide on null, nagu on kindlaks määratud kooskõlas komisjoni määruses (EL) 2017/1151**** sätestatud nõuetega;
- c) raskeveokite puhul: heitevaba raskesõiduk, nagu on määratletud direktiivi 2009/33/EÜ artikli 4 punktis 5 (*käesoleva artikli punkti 4 alapunktis b määratletud keskkonnasõbralik sõiduk, millel ei ole sisepõlemismootorit või mille sisepõlemismootor tekitab 1 kWh kohta heidet vähem kui 1 g CO₂, mõõdetuna vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 595/2009 ([8](#)) ja selle rakendusmeetmetele, või tekitab 1 kWh kohta heidet vähem kui 1 g CO₂, mõõdetuna vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 715/2007 ([9](#)) ja selle rakendusmeetmetele.*)

KESKKONNAINVESTEERINGUTE KESKUS

Art 36 b) : Transpordivahendi soetamiseks antav abi

III

ÜGEM 102f) „keskkonnasõbralik sõiduk“ –

a) kergsõidukite puhul: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/33/EÜ* artikli 4 punkti 4 alapunktis a määratletud keskkonnasõbralik sõiduk (*M1-, M2- või N1-kategooria sõiduk, mille maksimaalne summutist väljuv CO₂-heide (väljendatud g/km) ja tegelikus liikluses tekkivad õhusaasteainete heited protsendina heite piirnormidest on väiksemad lisa tabelis 2 sätestatutest,*)

b) raskeveokite puhul:

– kuni 31. detsembrini 2025 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/1242** artikli 3 punktis 12 määratletud vähese heitega raskeveok;

– kuni 31. detsembrini 2025 direktiivi 2009/33/EÜ artikli 4 punkti 4 alapunktis b määratletud keskkonnasõbralik sõiduk, mis ei kuulu määruse (EL) 2019/1242 kohaldamisalasse (*M3-, N2- või N3-kategooria sõiduk, mis kasutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/94/EL (6) artikli 2 punktides 1 ja 2 määratletud alternatiivkütuseid, välja arvatud kütused, mis vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2001 (7) artiklile 26 on toodetud maakasutuse kaudse muutuse suure riskiga lähtematerjalist, mille kasvatamise ala on märkimisväärselt laienenud suure süsinikuvaruga maale. Juhul kui sõidukid kasutavad vedelaid biokütuseid, sünteetilisi kütuseid või parafiinkütuseid, ei tohi kõnealuseid kütuseid segada traditsiooniliste fossiilkütustega;*)

Homse hoidjad

Art 36 a (sisuliselt uus tekst) : Tankimistaristuks antav abi

- Abi antakse **tankimistaristule, mis varustab sõidukeid vesinikuga** (antud juhul rohevesinikuga);
- Abikõlblikud on laadimis- või tankimistaristu ehitamise, **paigaldamise, uuendamise või laiendamise** kulud. Need kulud võivad hõlmata kulusid, mis on seotud tankimistaristu endaga ja tehnilise varustusega, selliste komponentide paigaldamise või uuendamisega, mis on vajalikud tankimistaristu ühendamiseks vesiniku tootmisüksuste või hoidlatega, ning samuti tsiviilehitustööde ja maa või tee kohandamisega seotud kulusid, paigalduskulusid ning lubade hankimise kulusid.
- Kasutajatel peab olema **mittediskrimineeriv juurdepääs**, sealhulgas seoses tariifide, autentimis- ja maksemeetodite ning muude kasutustingimustega. Muudelt kasutajatelt peale abisaaja või -saajate laadimis- või tankimistaristu kasutamise eest nõutavad tasud **peavad vastama turuhindadele**.
- Mis tahes kontsessioon või muu volitus kolmandale isikule toetust saava laadimis- või tankimistaristu käitamiseks antakse konkurentsipõhisel, läbipaistval ja mittediskrimineerival alusel, võttes täielikult arvesse kohaldatavaid hanke-eeskirju.

Art 36 – keemiatööstuse lähteaine abi

- Art 36 nõ üldine keskkonnaabi artikkel. Muudatusega põhjalikult täiendatud.
- Abi taotletakse kasutatavatesse või transportivatesse seadmetesse, masinatesse ja taristusse tehtavate investeeringute suhtes selles ulatuses, milles kasutatakse või transporditakse taastuvallikatest toodetud vesinikku. Abiga tehtud investeeringus kasutatakse, transporditakse või vajaduse korral toodetakse kogu investeeringu eluea jooksul ainult taastuvallikatest toodetud vesinikku.
- Abi peab panustama keskkonnakaitsele kas liidu kehtivatest **normatiividest rohkem või siis peavad normatiivid puuduma**. Taotleja peab seda tõendama.

Art 36 – Keemiatööstuse lähteaine tootmisüksuseks antav abi II

- Abikõlblikud on **täiendavad keskkonnakaitse investeeringute kulud**, mis määratakse kindlaks, võrreldes investeeringu kulusid abi puudumise korral rakenduva alternatiivse stsenaariumiga järgmiselt:
 - a) kui alternatiivne stsenaarium seisneb vähem keskkonnasõbraliku investeeringu tegemises, mis vastab kõnealuse sektori või tegevuse tavapärasele äritavadele, siis on abikõlblikud kulud riigiabi saava investeeringu kulude ja vähem keskkonnasõbraliku investeeringu kulude erinevus;
 - c) kui alternatiivne stsenaarium seisneb olemasolevate kaitiste ja seadmete kasutuses hoidmises, siis on abikõlblikud kulud riigiabi saava investeeringu kulude ning olemasolevate kaitiste ja varustuse hooldamiseks, remontimiseks ja ajakohastamiseks tehtud investeeringute nüüdispuhasväärtuse erinevus, mis on diskonteeritud ajahetkele, millal abi saav investeering oleks tehtud
- Vajalik ilmselt tehniline pädevus, kuidas nende erinevate stsenaariumide tõesust hinnata ja võrrelda

Art 41 (oluliselt muudetud) – Rohevesiniku tootmisüksuseks antav abi

- Vesiniku tootmise käitisele antakse abi, kui see toodab vesinikku ainult taastuvallikatest (lg 1). Taastuvallikatest toodetud vesiniku projektide puhul, mis hõlmavad ühe võrgu ühenduspunktiga üht või enam taastuenergia tootmise üksust ja elektrolüüsiseadet, ei tohi elektrolüüsiseadme võimsus ületada taastuenergia tootmise üksuste kombineeritud võimsust (lg 3). Investeeringuteks ettenähtud abi võib hõlmata taastuvallikatest toodetud vesiniku ülekandeks või jaotamiseks mõeldud eriotstarbelist taristut ning taastuvallikatest toodetud vesiniku hoidlaid (lg 3).
- Abi võib anda ainult seoses uute või uuendatud tootmisvõimsustega. Abikõlblikud on kõik investeeringukulud. (lg 5)
- Abimäär 45% (lg 7 punkt a)

VKE mõiste

- Määratlus ÜGEM I lisas

Suurettevõte – Üle 250 töötajat ja aastakäive ületab

50 miljonit eurot ja/või aastabilansi kogumaht ületab 43 miljonit eurot.

Keskmise suurusega - Üle 50 inimese ja aastakäive ja/või aastabilansi kogumaht ületab 10 miljonit eurot.

Töötajate arvu ja rahaliste summade arvutamiseks kasutatakse viimase 2 või 3 heakskiidetud aruandeperioodi andmeid ning need arvutatakse aastapõhiselt. **Vt**

täpsemalt: VKE teatmik

Sidusettevõtjad – nõ ülenev või alanev valitsev mõju (üle 50%)– väga nüansirikas teema:

Partnerettevõjad nõ ülenev või alanev mõju 25-50% VK teatmik:

Vt https://www.kik.ee/sites/default/files/st_ressursitohusus_riigia

Homse hoidjad

NB!

Ebaseaduslik riigiabi nõutakse tagasi koos intressiga vastavalt Euroopa Komisjoni määruse (EÜ) nr 794/2004, millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks (ELT L140, 30.04.2004, lk1–134), artiklile 9, sama määruse artikli 10 alusel liikmesriikidele teatavaks tehtud intressimäärale ja artiklis 11 nimetatud intressi kohaldamise meetodile.

Küsimused?

- E-post: kaido.floren@kik.ee
- Projektiga seotud küsimused siiski pigem E-toetuste keskkonna ja projektikoordinaatori kaudu

Täna kuulamast!

Rahastanud Euroopa Liit
NextGenerationEU

Eesti
tuleviku heaks

Homse hoidjad